Nr 12

Konstitutionsutskottets betänkande i anledning av motioner om ökad decentralisering och stärkt lekmannainflytande inom förvaltningen m. m.

Motionerna

I detta betänkande behandlas motionerna
1972:290 av herr Fälldin m. fl. (c),
1972:795 av herr Oskarson m. fl. (m),
1972:808 av herrar Wirtén (fp) och Eriksson i Arvika (fp).
Hemställan avser
i motionen 1972:290: "att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t om en parlamentarisk utredning om åtgärder för ökad decentralisering och förstärkt lekmannainflytande inom den offentliga förvaltningen i enlighet med vad som anförts i motionen";
i motionen 1972:795: "att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att åtgärder vidtages för att i vidgad omfattning delegera beslutsfattandet till lägre nivåer inom statsförvaltningen";
i motionen 1972:808: "att riksdagen begär att Kungl. Maj:t tar initiativ till en utökning av lekmannastyrelserna för de viktigaste ämbetsverken så att de stora riksdagspartierna blir representerade i dem".

Motionen 1972:290 (c) avser *ökad decentralisering och stärkt lekmannainflytande inom förvaltningen. Ökad decentralisering* bör enligt motionen kunna nås främst på fyra vägar. Det första anknyter till det pågående arbetet på utlokalisering av central statlig förvaltning. Man bör därvid särskilt beakta möjligheterna till *decentralisering i form av utflyttning av delar och funktioner inom statsförvaltningen* och de fördelar som kan vinnas därigenom i regionalpolitiskt hänseende. Den andra vägen för att åstadkomma decentralisering är enligt motionen att *flytta uppgifter från central nivå till regional och lokal.* Den tredje vägen avser att *överföra uppgifter från staten till landsting och kommuner* (kommunalisering). Slutligen anges som en fjärde väg *beslutsdelegering,* dvs. att flytta beslutsfunktioner inom samma myndighet från en högre beslutsnivå till en lägre. Det understryks i motionen att denna administrativa sida av decentraliseringskravet inte aktualiserats inom ramen för någon av de utredningar som tillsatts och att flera skäl talar för att riksdagen tar ett särskilt utredningsinitiativ. Det uttalas att en samlad översyn av hela problematiken kring *styrningen från centralt håll* bör komma till stånd. En sådan kan enligt vad som sägs i motionen endast genomföras av en parlamentarisk utredning. Åt denna utredning bör även anförtros prövningen av de förut angivna möjligheterna till decentralisering inom förvaltningen. Utredningen bör enligt motionärerna också ta upp frågan om *förstärkt lekmannainflytande inom den offentliga förvaltningen.*

Därvid påpekas att denna fråga har ett nära samband med frågan om decentralisering. Motionen utmynnar i en hemställan om en parlamentarisk utredning om åtgärder för ökad decentralisering och förstärkt lekmannainflytande inom den offentliga förvaltningen.

Även i motionen 1972:795 av herr Oskarson m. fl. (m) tas upp frågan om *delegation av beslutanderätten inom statsförvaltningen,* närmast mot bakgrund av önskemål om vidgad företagsdemokrati. I motionen sägs bl. a. att i den mån hinder för en vidgad delegationsrätt finns i gällande författningar bör dessa hinder undanröjas. Motionen utmynnar i en hemställan att riksdagen skall anhålla hos Kungl. Maj:t att åtgärder vidtas för att i vidgad omfattning delegera beslutsfattandet till lägre nivåer inom statsförvaltningen.

En särskild sida av frågan om lekmannainflytandet inom förvaltningen tas upp i motionen 1972:808 av herrar Wirtén (fp) och Eriksson i Arvika (fp), nämligen *de centrala verkens lekmannastyrelser.* I motionen framhålls att utvecklingen under senare år har gått mot ett ökat lekmannadeltagande i de centrala ämbetsverkens viktigare beslutsfunktioner. En verksorganisation med lekmannastyrelse uppfattas nu som det normala. Till belysning av det sagda återges i motionen vissa uppgifter från åren 1946 respektive 1968. Av dessa framgår bl. a. att 28 procent av de centrala ämbetsverken 1946 hade lekmannastyrelse. Motsvarande procenttal 1968 var 64 procent. Motionärerna framhåller att motiven för lekmannadeltagande har varit skiftande. Ett har varit att tillföra verket sakkunskap utifrån. Den kanske viktigaste målsättningen med lekmannastyrelse är dock enligt motionärerna att öka den medborgerliga kontrollen av förvaltningen. De uttalar att man vid en undersökning av lekmannastyrelsernas sammansättning finner att den dominerande delen av ledamöterna utgörs av statstjänstemän på olika nivåer och att en nästan lika stor grupp kommer från näringsliv och organisationer på arbetsmarknaden. Omkring en tiondel är riksdagsmän. Det förefaller därför, säger motionärerna, mot bakgrund av målsättningen om den medborgerliga kontrollen och insynen, som om det vore motiverat med en viss ökning av folkvalda representanter, oavsett om de utgörs av riksdagsmän eller kommunalmän. En sådan utökning bör naturligtvis inte ske på bekostnad av den sakkunskap som verket behöver tillföras från andra verk, myndigheter, intresseorganisationer på arbetsmarknaden osv. Breddningen bör i stället ske genom att göra lekmannastyrelserna något större. Det synes enligt motionärerna vara riktigt att i varje fall de stora riksdagspartierna blir representerade i alla viktiga centrala ämbetsverk. Hemställan avser att riksdagen skall begära att Kungl. Maj:t tar inititativ till en utökning av lekmannastyrelserna för de viktigaste ämbetsverken så att de stora riksdagspartierna blir representerade i dem.

Bakgrund och rådande förhållanden m. m.

Förevarande motioner aktualiserar bl. a. frågor om decentralisering, delegation och lekmannainflytande inom förvaltningen. I detta avsnitt

skall som en bakgrund till den följande framställningen i korthet anges vad som brukar betecknas med de ifrågavarande begreppen. Vidare skall tecknas några huvuddrag i den utveckling som ägt rum under de senaste decennierna i svenskt samhällsliv i fråga om centralisering respektive decentralisering, delegation av beslutanderätt samt lekmannainflytande inom förvaltningen.

Som *delegation* brukar man beteckna en överflyttning av beslutanderätt från högre till lägre nivå inom en myndighet. Delegation av beslutanderätt innebär en avlastning av styrelse, chefer och andra kvalificerade befattningshavare. Man brukar skilja mellan formell och faktisk delegation. Formell delegation innebär att överflyttningen av beslutanderätt sker på formellt sätt, t. ex. genom bestämmelse i arbetsordning eller särskilt protokollfört beslut. Faktisk delegation är en överflyttning av beslutanderätt utan uttryckligt formellt stöd. Faktisk delegation övergår ofta till formell delegation genom att den i efterhand bekräftas på formellt sätt. Delegation kan alltid i princip återkallas av den som har beslutat om delegationen.

Inom den svenska förvaltningen förekommer en omfattande delegation av beslutanderätt. Inte minst den allmänna tendensen till en ökande omfattning av förvaltningsavgöranden har bidragit till denna utveckling. Gällande myndighetsinstruktioner m. m. lämnar som regel vida möjligheter till delegation av beslutanderätt genom beslut av verket i fråga. Föreskrifterna i myndighetsinstruktionerna om vem som får och skall utöva myndighetens beslutsbefogenheter är som regel utformade på följande sätt. Först räknas upp de ärenden som skall avgöras av styrelsen. Därefter anges att övriga ärenden avgörs av verkschefen. Härvid tilläggs dock att i arbetsordning eller genom särskilt beslut får överlämnas åt annan tjänsteman än verkschefen att avgöra ärende eller grupp av ärenden, som inte är av sådan beskaffenhet att prövningen bör ankomma på verkschefen. Det normala är alltså att beslutanderätten i styrelseärenden inte kan delegeras men att hinder i övrigt inte möter mot delegation. Även på det kommunala området är delegation vanligen förekommande, t. ex. från kommunal nämnd till förvaltningschef eller annan befattningshavare. Här må t. ex. erinras om statsmakternas beslut 1967 (prop. 1967:28, KU 1967:32, rskr 1967:285) att utsträcka de legala möjligheterna att delegera kommunal nämnds beslutanderätt. En allmän iakttagelse är att delegation är vanligare förekommande ju större verket eller myndigheten är.

Som *decentralisering* brukar man beteckna överflyttning av befogenheter från högre förvaltningsnivå till lägre. En överflyttning av uppgifter från centrala, statliga organ till regionala eller lokala kommunala organ hör således hit. Även överföring av befogenheter från centrala statsorgan till regionala eller lokala statliga organ utgör exempel på decentralisering.

Kommunalisering, dvs. ett överförande till kommunerna av uppgifter som tidigare åvilat statlig förvaltning, innebär oftast en decentralisering.

Det förekommer dock kommunalisering som knappast kan betecknas som decentralisering, t. ex. överföring av huvudmannaskap för viss verksamhet från lokala statliga till lokala kommunala organ.

Frågor om centralisering, dvs. överflyttning av befogenheter från lägre förvaltningsnivå till högre, och decentralisering, behandlas oftast som ett effektivitetsproblem. Som fördelar med decentralisering framhålls ofta enkelhet i förfarandet, möjlighet att anlita lokal sakkunskap, att besluten utformas med större beaktande av de av åtgärden direkt berörda intressena samt att de centrala instanserna får större möjligheter att ägna sig åt planering och översiktlig verksamhetsuppföljning. Till förmån för centralisering brukar framför allt framhållas att en sådan ordning ger större enhetlighet vid avgörande av likartade ärenden och därmed större rättssäkerhet. Därjämte åberopas t. ex. att en centralisering ger bättre ekonomiska möjligheter att anlita och utnyttja expertis samt att revisionen underlättas.

I diskussionen om centralisering--decentralisering har under senare tid frågan om medborgarinflytande och dess betydelse framhållits allt starkare. Möjligheterna till medborgarinflytande har ansetts ha ett allmänt demokratiskt värde, inte minst genom att stimulera medborgarnas intresse för det allmännas verksamhet.

Som en väsentlig fördel med decentralisering har framhållits att medborgarinflytandet därvid får lättare att göra sig gällande. Frågan om sådant inflytande inom förvaltningen har emellertid fått en vidare syftning och kommit att omspänna även den centrala förvaltningen. Den utveckling, som kommit att medföra att möjligheterna till lekmannainflytande inom förvaltningen under senare tid alltmera vidgats, berörs kortfattat i det följande.

Den gamla tidens samhällsförvaltning hade huvudsakligen judiciell natur. Den var också starkt ämbetsmannabetonad. Den kollegiala ämbetsmannastyrelsen var då en naturlig organisationsform för ett ämbetsverk. Förvaltningen var starkt centralt dominerad.

Utvecklingen mot större decentralisering och vidgat lekmannainflytande har kanske mest påverkats av den kommunala självstyrelsens tillkomst och utveckling. Allt flera uppgifter har sålunda – särskilt under de senaste decennierna – kommit att åvila kommunerna. Detta har skett på två huvudvägar – genom frivilligt åtagande och genom åläggande av staten. Samspelet mellan staten och kommunerna har varit väsentlig för den kommunala expansionen. Av väsentlig betydelse har också varit de stora omställningarna i näringsliv och samhällsutveckling som ägt rum: agrarsamhällets problem och omställningar med hänsyn till industrialiseringen, den tilltagande urbaniseringen, de nya sociala uppgifterna, standardstegringens krav och utvecklingen mot utbildningssamhället. Under senare tid har kommunerna ålagts nya uppgifter, bl. a. med avseende på socialvård, natur- och miljövård, utbildning och bostadsförsörjning. Kommunernas roll för fullgörande av samhällsuppgifter har dock i första hand förändrats genom att de traditionella kommunala

verksamhetsområdena byggts ut. Kommunernas betydelse illustreras kanske bäst av en jämförelse mellan statens och kommunernas konsumtion och investeringar.

Alltsedan andra världskrigets slut har det allmännas verksamhet – statens och kommunernas – ökat mycket snabbt. Av tillgänglig statistik finner man att den kommunala konsumtionen och de kommunala investeringarna vuxit i snabbare takt än motsvarande statliga. Förändringarna kan illustreras med följande siffror från åren 1950 och 1968. (Uppgifterna avser samtliga kommunkategorier, dvs. borgerliga primärkommuner, kyrkliga kommuner och landstingskommuner.) Staten har under denna tid ökat sin konsumtion från omkring 2 100 Mkr till 12 300 Mkr, vilket innebär en ökning från 6,9 till 9,1 % av bruttonationalprodukten. Den kommunala konsumtionen under samma tid har ökat från drygt 2 100 Mkr till över 18 800 Mkr eller från 7,1 till 13,9 % av bruttonationalprodukten. För investeringar använde staten 1950 900 Mkr och 1968 omkring 4 300 Mkr, en ökning från 2,9 till 3,2 % av bruttonationalprodukten. Motsvarande siffror för de kommunala investeringarna är 700 Mkr 1950 och omkring 7 100 Mkr 1968, dvs. en ökning från 2,4 till 5,2 % av bruttonationalprodukten.

Av kommunernas faktiska utgifter år 1968 föll drygt 75 % på de borgerliga primärkommunerna, knappt 3 % på de kyrkliga kommunerna och omkring 22 % på landstingskommunerna.

Det bör erinras om att utvecklingen visserligen dominerats av vidgade uppgifter för kommunerna men att det också förekommit exempel på förstatligande av tidigare kommunala uppgifter. Därvid bör framför allt nämnas statens övertagande under 1960-talet av huvudmannaskapet för domstols-, polis-, exekutions- och uppbördsväsendet.

Den centrala frågan om uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun är för närvarande föremål för övervägande inom den under våren 1970 tillkallade parlamentariskt sammansatta länsberedningen (C 1970:28). En fyllig redogörelse för de utredningar m. m. som föregått beredningens tillkallande och direktiven för dess verksamhet lämnas i utskottets betänkande KU 1971:26, till vilket i denna del hänvisas.

Utvecklingen mot decentralisering inom förvaltningen har även skett på andra vägar än genom kommunalisering. Omfattande befogenheter har sålunda under senare tid decentraliserats från den centrala statliga förvaltningen till regionala och lokala statliga organ. I detta sammanhang bör först ihågkommas inrättandet av de olika statliga länsnämnderna som påbörjades på 1940-talet. En annan milstolpe i den berörda utvecklingen är riksdagens beslut 1964 om regionalpolitiken, som innebar att tyngdpunkten i arbetet med regional- och lokaliseringspolitiken förlades till länen. Väsentligt i sammanhanget är också beslutet om naturvårdspolitiken samma år. Även detta innebar att huvudansvaret för inventering och planering förlades till länsnivå.

Ungefär jämsides med utflyttningen av uppgifter till de regionala statsorganen har dessa genomgått en organisatorisk utveckling, som inneburit att ett lekmannainflytande fått göra sig gällande i dem.

Länsnämnderna hade sålunda från början en lekmannasammansättning. Lekmannainflytandet på ärenden, som avgörs av länsstyrelserna, inleddes genom planeringsrådens tillkomst 1965 och fullföljdes genom 1970 års beslut om lekmannastyrelse i länsstyrelsen. Inrättandet av länsrätterna 1971 bör också nämnas i detta sammanhang.

Det ankommer på den förut nämnda länsberedningen att utreda uppgiftsfördelningen inom den statliga sektorn mellan centrala och regionala organ och att framlägga förslag till organisation för samhällsverksamheten på regional nivå.

I det föregående har berörts drag i utvecklingen som inneburit ökad decentralisering. Under det senaste decenniet har också ägt rum en utveckling av motsatt slag. Den centrala styrande och planerande funktionen har sålunda koncentrerats till regeringen medan ämbetsverken skall svara för den löpande förvaltningen. Denna utveckling konsoliderades och godkändes av riksdagen genom 1965 års beslut om en departementsreform, som gav departementen väsentligt utökade personalresurser m. m.

Samtidigt innebar emellertid 1965 års beslut början till en omfattande decentralisering av förvaltningsuppgifter av löpande natur från departementen till ämbetsverken eller andra organ utanför kanslihuset. Arbetet härpå har bedrivits av den s. k. departementsutredningen, som slutfört sitt uppdrag i början av detta år.

Slutligen skall här erinras om den utveckling mot lekmannastyrelser i centrala ämbetsverk och liknande statsorgan som ägt rum parallellt med eller som en följd av motsvarande utveckling på den regionala nivån. 1946 var knappt 30 procent av ämbetsverken försedda med lekmannastyrelse; 1968 var omkring 2/3 av dem utrustade därmed. De verk som fortfarande saknar lekmannastyrelse har en övervägande judiciell (t. ex. kammarkollegiet) eller teknisk (t. ex. generaltullstyrelsen samt mynt- och justeringsverket) karaktär. Styrelseledamöterna utses som regel av Kungl. Maj:t. Ibland förekommer dock partsrepresentation. I vissa instruktioner föreskrivs vidare att sakkunskap inom eller utom verket skall vara företrädd. Antalet styrelseledamöter varierar rätt mycket. Ett fåtal ämbetsverk (t. ex. SIDA och rikspolisstyrelsen) har i sin styrelse bl. a. representanter för alla de fyra stora riksdagspartierna. I ett stort antal andra verksstyrelser förekommer inslag av riksdagsledamöter eller kommunalpolitiker från ett eller flera (dock inte alla) av de stora riksdagspartierna.

I detta sammanhang bör också erinras om att de relativt fåtaliga fall av förstatligande av förut kommunala uppgifter som förekommit under senare tid ofta efterföljts av införande av ett lekmannainflytande på de viktigare besluten. Ett exempel härpå utgör statsmakternas i dagarna fattade beslut (prop. 1971:173, JuU 1972:1, rskr 1972:19) om avskaffande av de nuvarande rådgivande polisnämnderna och inrättande i deras ställe av polisstyrelser med beslutanderätt i vissa frågor. Polisstyrelserna skall bestå av polischefen som självskriven ledamot och i regel sex andra ledamöter, som utses av landstingen respektive kommunfullmäktige i kommuner utanför landstingskommunen.

I det följande behandlas i särskilda avsnitt riksdagsbehandlingen 1971 av motion om decentralisering av statliga förvaltningsuppgifter, 1971 års riksdagsbeslut angående omlokalisering av viss statlig verksamhet m. m., departementsutredningen, riksdagsbehandlingen 1971 av motion om stärkande av lekmannarepresentationen i ämbetsverkens styrelser samt slutligen pågående utredningar om företagsdemokrati inom den statliga sektorn.

Riksdagbehandlingen 1971 av motion om decentralisering av statliga förvaltningsuppgifter

I den vid 1971 års riksdag väckta motionen 1971:291 av herr Helén m. fl. (fp) yrkades att riksdagen måtte uttala att väsentliga statliga förvaltningsuppgifter bör decentraliseras till regional och lokal nivå. I fråga om motiveringen hänvisades till vad som anförts i motionen 1971:446 av samma motionärer angående regionalpolitiken.

Motionen behandlades av utskottet gemensamt med flera andra motioner om den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation m. m. (KU 1971:26). Utskottet anförde följande:

Ett uttalande av riksdagen om att väsentliga statliga förvaltningsuppgifter skall decentraliseras till regional och lokal nivå begärs i motionen 1971:291. Som framgått av den föregående redogörelsen för länsberedningens direktiv faller den i motionen aktualiserade frågan, vare sig man tänker på decentralisering inom den statliga sektorn eller på överföring av uppgifter från stat till landsting och primärkommuner, helt inom ramen för länsberedningens uppdrag. Ett ställningstagande nu från riksdagens sida bör därför inte komma i fråga. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionen 1971:291.

Fem ledamöter (3 c, 2 fp) hemställde i en reservation om bifall till motionen 1971:291.

I enlighet med utskottets hemställan avslog riksdagen motionen 1971:291.

1971 års riksdagsbeslut angående omlokalisering av viss statlig verksamhet m. m.

Frågor om decentralisering och delegering var aktuella i samband med riksdagsbehandlingen vårsessionen 1971 av förslag till omlokalisering av viss statlig verksamhet. Ärendet bereddes av *inrikesutskottet*. I denna del må anföras följande.

Mot bakgrund av det ökade behovet av regionalpolitiska insatser framlades i prop. 1971:29 förslag till *omlokalisering av viss statlig verksamhet*. Syftet med förslaget, som utgick från det första betänkande i ämnet som avgivits av 1969 års delegation för lokalisering av statlig verksamhet, var både att stimulera en positiv utveckling i ett antal orter av stor regionalpolitisk betydelse och att bidra till att dämpa expansionen i storstockholmsområdet. Omlokaliseringen avsåg huvudsakligen hela

myndigheter och institutioner och skulle begränsas till ett fåtal orter. Förslaget innebar omlokalisering av 30 myndigheter och institutioner samt väsentliga delar av ytterligare sex myndigheter och institutioner med sammanlagt ca 6 300 anställda till 13 orter utanför storstockholmsområdet.

Propositionens förslag bifölls i allt väsentligt av riksdagen (InU 1971:15, rskr 1971:196). De vid riksdagsbehandlingen beslutade ändringarna avsåg huvudsakligen valet av förläggningsort utanför Stockholm för vissa enskilda verk m. m.

I propositionen (s. 120) erinrade departementschefen bl. a. om att flera remissinstanser pekat på möjligheterna till delegering av arbetsuppgifter av mer rutinbetonad karaktär från central nivå till regionala eller lokala organ. I denna del anförde departementschefen för egen del följande (s. 121):

Som motiv för en ökad *delegering* av uppgifter från de centrala statliga organen till regionala och lokala organ har åberopats bl. a. att man därigenom skulle kunna mildra omställningsproblemen samt bibehålla verksledningens möjligheter till kontakt med andra organ. Delegationen har som nämnts inte gått närmare in på frågan om en ökad delegering utan förutsätter att varje myndighet beaktar möjligheterna till delegering och själv kommer med förslag därom.

Enligt min uppfattning är det angeläget att möjligheterna till ökad delegering tas till vara, särskilt i de fall då en sådan samtidigt skulle innebära rationalisering, ökad effektivitet eller förbättrad service till allmänheten. Liksom hittills bör myndigheterna själva ta initiativ till sådana förändringar. En delegering av arbetsuppgifter till regionala och lokala organ innebär emellertid inte en sådan koncentrerad insats på ett begränsat antal tillväxtcentra som jag har förordat tidigare utan bör främst ses som ett led i en fortgående rationalisering av myndigheternas verksamhet. Den kan dock också utnyttjas i syfte att avlasta storstockholmsområdet.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att länsberedningen kan komma in på frågan om fördelningen av vissa uppgifter mellan centrala organ och organ på länsplanet. Beredningen kan således komma att beröra frågan om delegering.

I flera följdmotioner yrkades avslag på propositionens förslag. Avslagsyrkandet var i samtliga fall kombinerat med yrkanden om utredningar i olika hänseenden. Enligt motionerna 1971:1300 av fru Kristensson m. fl. (m), 1971:1319 av herrar Carlshamre (m) och Turesson (m) samt 1971:1337 av herr Mundebo m. fl. (fp) borde utredningen gälla delegering av de statliga myndigheternas arbete. Med instämmande i allt väsentligt i vad departementschefen anfört i det avsnitt som intagits ovan avstyrkte utskottet (InU 1971:15 s. 47) de berörda motionerna. Riksdagen följde utskottet.

I propositionen upplystes att det framlagda förslaget till omlokaliseringar utgjorde en första etapp som förutsattes följas av ytterligare förslag om utflyttningar. De möjligheter därtill som kunde föreligga utreddes av 1969 års delegation för lokalisering av statlig verksamhet,

som anmält att den avsåg att fortsätta utredningsarbetet rörande vissa myndigheter, affärsverk och statliga företag.

En stor grupp motionsyrkanden förelåg rörande det fortsatta utredningsarbetet.

I motionen 1971:1318 av herr Bohman m. fl. (m) förordades att underlag utarbetas för bedömning av fortsatt *decentraliseringsverksamhet*. I motionen anfördes bl. a. att utredningen bör kartlägga vilka uppgifter och funktioner inom offentlig förvaltning som lämpligen kan lokaliseras till annan plats än till huvudstaden. Även i motionen 1971:1327 av herr Hermansson m. fl. (vpk) begärdes att metoden att *flytta ut funktioner och delar inom centrala verk får ökat utrymme*.

Utskottet (s. 75) erinrade om att motionärernas önskemål blivit tillgodosedda i viss utsträckning redan genom föreliggande omlokaliseringsförslag. Utskottet förutsatte att även i fortsättningen delar eller funktioner av verk eller institutioner omlokaliseras i de fall detta visar sig lämpligt. Något riksdagens initiativ i anledning av motionerna ansåg utskottet inte erforderligt.

Även i motionen 1971:1326 av herr Hedlund m. fl. (c) förordades att man borde sträva mot ökad delegering av uppgifter från den centrala statsförvaltningen. Den ökade delegeringen borde inriktas på "verklig länsdemokrati och förstärkt kommunal demokrati". De uppgifter det här kunde gälla borde i detta syfte överföras till kommunala organ, i första hand landstingen.

Utskottet (s. 75) erinrade om att riksdagen under året redan behandlat motionsyrkanden av liknande slag som det förevarande (KU 1971:26). Det kunde, ansåg utskottet, inte vara befogat att i det aktuella sammanhanget gå in i en sakprövning av det i och för sig vittsyftande motionsyrkandet. Detta avstyrktes.

I ett särskilt yttrande (nr 4 s. 98) anförde sju ledamöter (3 c, 2 fp, 2 m) följande beträffande fortsatt decentralisering:

Genom det föreliggande förslaget har i begränsad utsträckning tillgodosetts framställda önskemål om omlokalisering i form av utflyttning av delar och funktioner inom statsförvaltningen. Vi vill med detta yttrande framhålla att i det fortsatta utredningsarbetet särskilt beaktas möjligheterna till decentralisering i sådan form och de fördelar i regionalpolitiskt hänseende som därigenom kan vinnas. Därvid bör man i samråd med länsberedningen också söka ta till vara de möjligheter som kan föreligga att överföra statliga funktioner till kommunala och landstingskommunala organ.

I ett annat särskilt yttrande (nr 5 s. 98–99) anförde herr Lorentzon (vpk) beträffande omlokalisering av funktioner och delar av centrala verk följande:

I motionen 1971:1327 har föreslagits att riksdagen hos regeringen begär att vid fortsatta överväganden om utlokalisering metoden att flytta funktioner och delar inom centrala verk ges ökat utrymme. Även om det vid den utlokalisering som nu är aktuell delar av statliga verk föreslås bli omlokaliserade, exempelvis en av riksförsäkringsverkets enheter till Sundsvall, en filial till arbetsmedicinska institutet till Umeå och del av

försvarets materielverk till Karlstad, svarar denna omlokalisering inte mot de möjligheter som föreligger.

Som framhålls i motionen är en gradvis, långsiktig och planmässig decentralisering av befogenheterna inom olika verk från bl. a. personalpolitiska och organisatoriska synpunkter smidigare och effektivare än utlokaliseringen av hela verk.

Utskottets skrivning på denna punkt har fått en sådan utformning att jag inte ansett mig ha anledning att framställa särskilt yrkande, men anser det angeläget att understryka vad som i åberopade motion anförts i denna del.

Riksdagen följde utskottets hemställan beträffande de nu nämnda motionerna.

Vid årets riksdag har väckts motioner som rör utredningsverksamheten i omlokaliseringsfrågorna. I två av dessa (1972:204 av herr Helén m. fl. – fp – samt 1972:587, yrkande nr 2, av herr Bohman m. fl. – m) aktualiseras ånyo frågan om decentralisering och beslutsdelegering som ett alternativ till omlokalisering av hela verk och myndigheter. Motionerna behandlas av *inrikesutskottet* i dess betänkande *InU 1972:5*.

Departementsutredningen (Ju 1964:58)

Kungl. Maj:t uppdrog den 5 juni 1963 åt dåvarande statsrådet Rune Hermansson att utreda statsdepartementens – utom utrikesdepartementet – organisation och arbetsformer (departementsutredningen). Sedan Hermansson beviljats entledigande från uppdraget, tillkallades enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 februari 1967 kanslirådet Erik Berggren för uppdragets fullgörande. Departementsutredningens främsta uppgift har varit att medverka till flyttning av mindre betydelsefulla ärenden från Kungl. Maj:t till underlydande myndigheter för att därigenom bereda bättre plats i statsdepartementen för uppgifter av planeringskaraktär och andra väsentliga frågor. Det hette härom i direktiven att departementen huvudsakligen bör syssla med frågor som rör de större och viktigare riktlinjerna för verksamheten och samordningen av denna, medan den mera löpande förvaltningsverksamheten i allt väsentligt bör ankomma på de centrala ämbetsverken och andra organ utanför departementen.

Departementsutredningen lade fram sammanlagt 133 promemorior med förslag om decentralisering av ärenden. Utredningen avslutade sitt uppdrag med framläggandet den 3 januari 1972 av en sammanfattande rapport över decentraliseringsarbetet. Till rapporten har som bilaga fogats en sammanställning av de av utredningen avgivna promemoriorna med angivande i varje särskilt fall av den eller de åtgärder som vidtagits i anledning av promemorian. Av rapporten framgår att det samlade resultatet av allt delegeringsarbete från mitten av 1960-talet är att det årliga antalet konseljärenden har minskat från ca 35 000 (år 1964) till ca 25 000 (år 1970). Det sägs vidare i rapporten att om man också tar hänsyn till det förväntade resultatet av pågående prövning av vissa promemorior från departementsutredningen, vilka inte avgjorts slutligt

ännu, kommer man fram till en minskning av det årliga antalet regeringsärenden med i det närmaste 12 000 ärenden. Det är en reducering med 30 procent jämfört med vad läget var vid den tid när departementsutredningen började sitt delegeringsarbete. Avsikten är att delegeringsarbetet skall fortsätta. Detta arbete har den 1 april 1971 inordnats i statsrådsberedningen.

Utskottet har 1967 och 1969 i samband med redovisningen av arbetet med granskningen av statsrådsprotokollen understrukit vikten av det av departementsutredningen initierade arbetet med decentralisering av ärenden från Kungl. Maj:ts kansli till verk och myndigheter (KU 1967:34 s. 8 och 1969:18 s. 4; se även KU 1970:42 s. 1 f. och KU 1971:34 s. 2 f.).

Riksdagsbehandlingen 1971 av motion om stärkande av lekmannarepresentationen i ämbetsverkens styrelser

Frågan om lekmannarepresentationen i de centrala ämbetsverkens styrelser aktualiserades i en motion 1971. I motionen 1971:1152 av herr Dahlgren m. fl. (c) hemställdes sålunda att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder i syfte att stärka lekmannarepresentationens ställning i de centrala ämbetsverkens styrelser i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motionen förordades dels att systemet med lekmannarepresentation skulle utvidgas till fler ämbetsverk, dels att lekmannarepresentanterna skulle ges en starkare ställning. I det senare avseendet angavs som möjliga lösningar att låta verkschefen fungera som föredragande alternativt som ledamot men inte ordförande i styrelsen. Motionen behandlades under höstsessionen av civilutskottet (CU 1971:25), som avstyrkte den med följande motivering:

Från tiden omkring år 1950 har utvecklingen gått mot ett ökat lekmannadeltagande i de centrala ämbetsverkens viktigare beslutsfunktioner. En verksorganisation med lekmannastyrelse uppfattas nu som den normala. Denna organisationstyp dominerar också till antalet. Som anförs i motionen har motiven för lekmannadeltagandet varit skiftande.

De växlande och ofta diffust uttryckta motiven för en viss organisation av beslutsfunktionerna har prövats endast från fall till fall. Försök till samlade bedömningar förekommer sparsamt såväl inom politisk ideologisk debatt som inom statsvetenskapen.

Enligt utskottets mening har den av motionärerna aktualiserade frågan stor betydelse. Utskottet har dock, med hänsyn bl. a. till den pågående utvecklingen, inte ansett sig böra föreslå ett riksdagens initiativ i enlighet med vad som förordats i motionen. Därvid har dock utskottet förutsatt att det grundläggande intresset för en demokratisering av de centrala statsorganen även fortsättningsvis får leda utvecklingen.

I enlighet med utskottets hemställan avslog riksdagen motionen.

Pågående utredningar om företagsdemokrati inom den statliga sektorn

För närvarande arbetar två statliga utredningar med frågor om företagsdemokrati inom den statliga sektorn. Äldst är den hösten 1968 tillkallade delegationen (Fi 1969:64) för försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen. Den andra, som tillkallades hösten 1969, är delegationen (Fi 1970:67) för förvaltningsdemokrati. Dess uppgift är att utreda frågor om försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen. Enligt direktiven bör i försöksverksamheten bl. a. prövas förutsättningarna för och resultaten av bl. a. viss omfördelning av beslutsbefogenheten från nuvarande organ eller nivåer till andra organ eller nivåer inom myndigheten, där de anställdas erfarenheter och synpunkter kan få göra sig gällande i högre grad än nu. Försöken bör avse varierande grader av inflytande för de anställdas intressen i skilda delar av beslutsprocessen. I direktiven i denna del sägs det vidare:

Sådana frågor rörande verksamhetens allmänna inriktning, ekonomiska och organisatoriska förutsättningar m. m., vilka nu avgörs av myndighetens styrelse eller motsvarande ledningsorgan, bör inte principiellt undandras försöksverksamhet. Det bör sålunda kunna prövas om t. ex. kortsiktig och långsiktig planering, beslut om anslagsframställning, aktuella verksamhetsplaner o. d. kan ske under utvidgat representativt inflytande från personalen. Principiella frågor av personalpolitisk art bör vidare kunna omfattas av försöksverksamheten.

För den löpande verksamheten i den mån denna väsentligen innebär tillämpning av givna riktlinjer synes försöken inom en myndighet böra begränsas till ökad delegering, arbete i grupper, omfördelning av arbetsuppgifter o. d. i syfte att öka det personliga engagemanget i arbetet och därmed effektiviteten. Försöken bör avse olika typer av förvaltningsverksamhet. Försöksverksamheten bör omfatta endast befogenheter som klart tillhör myndigheten ensam.

Det skall enligt direktiven ankomma på de sakkunniga att inhämta Kungl. Maj:ts eller annan myndighets medgivande till de avvikelser från gällande bestämmelser som kan behövas för försöksverksamheten. De sakkunniga bör successivt anmäla resultatet av försöksverksamheten.

Utskottet

Förevarande motioner aktualiserar frågor om decentralisering, delegation och lekmannainflytande inom den offentliga förvaltningen.

Som *decentralisering* brukar man beteckna överflyttning av befogenheter från högre förvaltningsnivå till lägre. En överflyttning av uppgifter från centrala statliga organ till regionala eller lokala kommunala organ hör således hit. Även överföring av befogenheter från centrala statsorgan till regionala eller lokala statliga organ utgör exempel på decentralisering.

Som *delegation* brukar man beteckna en överflyttning av beslutanderätt från högre till lägre nivå inom en myndighet. Delegation av beslutanderätt innebär en avlastning av styrelse, chefer och andra kvalificerade befattningshavare.

Frågor om centralisering, dvs. överflyttning av befogenheter från lägre förvaltningsnivå till högre, och decentralisering betraktas ofta som ett effektivitetsproblem. Som fördelar med decentralisering framhålls att förfarandet blir enkelt, att lokal sakkunskap kan anlitas, att besluten utformas med större beaktande av de av åtgärden direkt berörda intressena samt att de centrala instanserna får större möjligheter att ägna sig åt planering och översiktlig verksamhetsuppföljning. Till förmån för centralisering brukar framför allt framhållas att en sådan ordning ger större enhetlighet vid avgörande av likartade ärenden och därmed större rättssäkerhet. Därjämte åberopas t. ex. att en centralisering ger bättre ekonomiska möjligheter att anlita och utnyttja expertis samt att revisionen underlättas.

I diskussionen om centralisering–decentralisering har under senare tid frågan om medborgarinflytande och dess betydelse framhållits allt starkare. Det betonas sålunda att möjligheterna till medborgarinflytande har ett allmänt demokratiskt värde, inte minst genom att stimulera medborgarnas intresse för det allmännas verksamhet. Som en väsentlig fördel med decentralisering anses därför att medborgarinflytandet därvid får lättare att göra sig gällande. Frågan om medborgarinflytande inom förvaltningen har emellertid fått en vidare syftning och kommit att omspänna även den centrala förvaltningen.

Den gamla tidens samhällsförvaltning hade huvudsakligen judiciell natur. Den var också starkt ämbetsmannabetonad. Förvaltningen var starkt centralt dominerad.

Den utveckling mot ökad decentralisering och vidgat lekmannainflytande som därefter ägt rum har kanske mest påverkats av den kommunala självstyrelsens tillkomst och utveckling. Allt flera uppgifter har sålunda – särskilt under de senaste decennierna – kommit att åvila kommunerna. Den kommunala verksamhetens totala omfattning har också ökat i betydligt snabbare takt än den statliga.

Utvecklingen mot ökad decentralisering inom förvaltningen har även skett på andra vägar än genom kommunalisering. Omfattande befogenheter har sålunda under senare tid decentraliserats från den centrala statliga förvaltningen till regionala och lokala statliga organ. I detta sammanhang bör nämnas inrättandet av de olika statliga länsnämnderna som påbörjades på 1940-talet. En annan milstolpe i den berörda utvecklingen är riksdagens beslut 1964 om regionalpolitiken, som innebar att tyngdpunkten i arbetet med regional- och lokaliseringspolitiken förlades till länen. Väsentligt i sammanhanget är också beslutet om naturvårdspolitiken samma år. Även detta innebar att huvudansvaret för inventering och planering förlades till länsnivå.

Ungefär jämsides med utflyttningen av uppgifter till de regionala statsorganen har dessa genomgått en organisatorisk utveckling, som inneburit att ett lekmannainflytande fått göra sig gällande i dem. Länsnämnderna hade sålunda från början en lekmannasammansättning. Lekmannainflytandet på ärenden, som avgörs av länsstyrelserna, inleddes genom planeringsrådens tillkomst 1965 och fullföljdes genom 1970 års

beslut om lekmannastyrelse i länsstyrelsen. Inrättandet av länsrätterna 1971 bör också nämnas i detta sammanhang.

I det föregående har berörts drag i utvecklingen som inneburit ökad decentralisering. Under det senaste decenniet har emellertid också ägt rum en utveckling av motsatt slag. Den centrala styrande och planerande funktionen har sålunda koncentrerats till regeringen medan ämbetsverken skall svara för den löpande förvaltningen. Denna utveckling konsoliderades och godkändes av riksdagen genom 1965 års beslut om en departementsreform, som gav departementen väsentligt utökade personalresurser m. m.

Samtidigt innebar emellertid 1965 års departementsreformsbeslut också början till en omfattande decentralisering av förvaltningsuppgifter av löpande natur från departementen till ämbetsverken eller andra organ utanför kanslihuset. Arbetet härmed har bedrivits av den s. k. departementsutredningen, som slutfört sitt uppdrag i början av detta år. Avsikten är att verksamheten skall fortsättas under ledning av statsrådsberedningen.

I vad gäller frågan om medborgarinflytande på förvaltningsavgörandena bör erinras om den utveckling mot lekmannastyrelser i centrala ämbetsverk och liknande statsorgan som ägt rum parallellt med eller som en följd av motsvarande utveckling på den regionala nivån. 1946 var knappt 30 procent av ämbetsverken försedda med lekmannastyrelse; 1968 var omkring 2/3 av dem utrustade därmed. De verk som fortfarande saknar lekmannastyrelse har en övervägande judiciell eller teknisk karaktär.

I detta sammanhang bör också omnämnas, att de relativt fåtaliga fall av förstatligande av förut kommunala uppgifter som förekommit under senare tid ofta efterföljts av införande av ett lekmannainflytande på de viktigare besluten. Ett exempel härpå utgör statsmakternas i dagarna fattade beslut om inrättande av polisstyrelser med beslutanderätt i vissa frågor. Polisstyrelserna skall bestå av polischefen som självskriven ledamot och i regel sex andra ledamöter, som utses av landstingen respektive kommunfullmäktige i kommuner utanför landstingskommun.

Länsberedningen har till huvuduppgift att göra en allmän översyn av uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun. Den får i detta sammanhang anledning att ta ställning till frågor om överförande av uppgifter från staten till landsting och primärkommuner. Beredningen skall vidare bl. a. behandla uppgiftsfördelningen inom den statliga sektorn mellan centrala och regionala organ. Enligt direktiven bör övervägandena i denna del innefatta principiella frågor rörande lämplig decentralisering inom den statliga förvaltningen och de regionala organens ställning i förhållande till regeringen och centrala förvaltningsmyndigheter. Därvid skall särskilt beaktas behovet av samordning såväl inom varje verksamhetsgren som mellan olika verksamhetsgrenar. Utskottet förutsätter, att länsberedningen kommer att överväga väsentliga frågor om decentralisering.

Frågan om decentralisering inom förvaltningen, som tas upp i motionen 1972:290, är enligt utskottets mening väsentlig. De fördelar som kan vinnas med decentralisering har berörts i det föregående. Där har

också framhållits, att utvecklingen inneburit, att betydande decentraliseringsåtgärder ägt rum inom förvaltningen. Enligt utskottets mening är det angeläget, att möjligheterna till ökad decentralisering tas till vara. Särskilt gäller detta i de fall då en decentralisering innebär rationalisering, ökad effektivitet eller förbättrad service för allmänheten. Av största vikt härvidlag är också frågan om rättssäkerheten. En decentralisering bör således inte äga rum om väsentliga rättssäkerhetsintressen talar emot en sådan åtgärd. Med hänsyn till de berörda omständigheterna är det angeläget att myndigheterna själva undersöker möjligheterna till decentralisering och tar de initiativ i denna del som kan behövas. Utskottet anser sig kunna förutsätta att arbetet därmed kommer att fortsätta under beaktande av statsmakternas intentioner i frågan.

I nära samband med frågan om decentralisering står som framgått av det föregående frågan om medborgarinflytande inom förvaltningen. I motionen 1972:290 uttrycks önskemål om stärkt lekmannainflytande inom förvaltningen. Utvecklingen har även på detta område lett till att betydande lekmannainflytande införts inom allt flera grenar av förvaltningen. Den medborgerliga insyn i och kontroll av verksamheten, som därmed eftersträvats, framstår som en naturlig följd bl. a. av att förvaltningsavgörandena i stor utsträckning inte längre har karaktären av tillämpning av i detalj utformade författningsregler. I stället är det i många fall fråga om att handla inom ofta ganska vida författningsramar där avgörandena kan ha stor betydelse för den enskilde. Enligt utskottets mening är det ett väsentligt demokratiskt intresse, att medborgarinflytandet inom förvaltningsorganen fortsätter att öka. Formerna för detta måste emellertid nödvändigtvis skifta med hänsyn till de i hög grad varierande förhållandena på olika områden.

I motionen 1972:808 begärs, att Kungl. Maj:t tar initiativ till en utökning av lekmannastyrelserna för de viktigaste ämbetsverken så att de stora riksdagspartierna blir representerade i dem. Fullständig sådan representation föreligger för närvarande endast i ett fåtal ämbetsverk. Därutöver förekommer dock i ett stort antal ämbetsverk inslag av riksdagsledamöter. Mot bakgrund av vad utskottet nyss anfört om de i hög grad skiftande förhållandena på olika områden och behovet att tillgodose kravet på effektivitet i förvaltningen är utskottet inte berett att tillstyrka en sådan generell rekommendation som föreslås i motionen. Utskottet förutsätter emellertid, att frågan om behovet av ledamöter med förankring i riksdagen noggrant prövas i varje särskilt fall.

Frågan om delegation inom förvaltningen tas upp i motionerna 1972:290 och 1972:795. I motionen 1972:290 anges beslutsdelegering som en väg att åstadkomma decentralisering inom förvaltningen. Motionen 1972:795 ser beslutsdelegering som en lämplig åtgärd i syfte att åstadkomma ökad förvaltningsdemokrati. Mot denna bakgrund begärs att åtgärder skall vidtas för att i vidgad omfattning delegera beslutsfattandet till lägre nivåer inom statsförvaltningen. I motionen framhålls bl. a., att i den mån hinder för en vidgad delegationsrätt finns i gällande författningar bör dessa hinder undanröjas.

I vad gäller frågan om delegation kan till en början fastslås att det inom förvaltningen numera förekommer en omfattande delegation av beslutanderätt. Inte minst den allmänna tendensen till en ökande omfattning av förvaltningsavgöranden har bidragit till denna utveckling. Gällande myndighetsinstruktioner m. m. lämnar som regel vida möjligheter till delegation av beslutanderätt genom beslut av myndigheten i fråga. Även på det kommunala området är delegation vanligen förekommande, t. ex. från kommunal nämnd till förvaltningschef eller annan befattningshavare. Här må t. ex. erinras om statsmakternas beslut 1967 att utsträcka de legala möjligheterna att delegera kommunal nämnds beslutanderätt. En allmän iakttagelse är att delegation är vanligare förekommande ju större verket eller myndigheten är.

Frågan om beslutsdelegering som ett medel att främja en fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen utreds för närvarande som ett led i arbetet inom delegationen för förvaltningsdemokrati. Med hänsyn härtill och till vad utskottet nyss anfört om att gällande författningar lämnar vida möjligheter till beslutsdelegering samt att sådan delegering redan nu är mycket vanlig inom den offentliga förvaltningen anser utskottet skäl inte föreligga för ett sådant initiativ från riksdagens sida som begärs i motionen 1972:795.

Hemställan i motionen 1972:290 avser att en parlamentarisk utredning skall tillsättas om åtgärder för ökad decentralisering och förstärkt lekmannainflytande inom den offentliga förvaltningen i enlighet med vad som anförts i motionen. Enligt utskottets mening torde emellertid tillsättandet av en ny utredning på området knappast vara ägnat att påskynda utvecklingen i den av motionärerna önskade riktningen. I stället kan det finnas risk för att föreliggande möjligheter till ytterligare åtgärder för ökad decentralisering och vidgat medborgarinflytande uppskjuts i avvaktan på resultatet av utredningens arbete. Utskottet kan med hänsyn härtill och till vad utskottet tidigare anfört i frågorna inte tillstyrka det berörda yrkandet i motionen 1972:290.

Utskottet hemställer

att riksdagen förklarar motionerna
1. 1972:290,
2. 1972:795,
3. 1972:808
besvarade med vad utskottet anfört.

Stockholm den 14 mars 1972

På konstitutionsutskottets vägnar

GUNNAR LARSSON

Närvarande: herrar Larsson i Luttra (c), Adamsson (s), Nelander (fp), fru Thunvall* (s), herrar Boo (c), Johansson i Trollhättan (s), Mossberg (s), Werner i Malmö (m), Svensson i Eskilstuna (s), Bergqvist (s), Fiskesjö* (c), Schött* (m), Gustavsson i Ängelholm (s), Molin (fp) och Wictorsson* (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Larsson i Luttra, Boo och Fiskesjö (alla c), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande som börjar på s. 14 med orden "Frågan om decentralisering" och slutar på s. 15 med orden "intentioner i frågan" bort ha följande lydelse:

De frågor om ökad decentralisering inom förvaltningen och om ökat medborgarinflytande som tas upp i motionen 1972:290 är enligt utskottets mening av mycket stor betydelse. Målet att uppnå ökad jämlikhet och trygghet på olika områden och en livsmiljö, som är anpassad efter människans förutsättningar och behov kan enligt utskottets mening endast uppnås i ett mera decentraliserat samhälle. Samhällsfunktionerna bör över ett brett register inriktas på att uppnå detta. Detta gäller inte minst de allt mer omfattande förvaltningsfunktionerna inom den offentliga sektorn. Förvaltningen bör så långt möjligt decentraliseras från statlig byråkrati till folklig självstyrelse och från centrala statliga myndigheter till regionala och lokala organ. Därmed ökar effektiviteten, och samhällets service till allmänheten förbättras. Genom en fortgående decentralisering av statliga förvaltningsfunktioner förbättras även möjligheterna till ökat lekmannainflytande och större rättstrygghet.

dels att sista stycket i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Utskottet vill sammanfattningsvis uttala, att de i förevarande motioner aktualiserade frågorna om decentralisering, beslutsdelegering och lekmannainflytande inom förvaltningen är förtjänta av stor uppmärksamhet. Utskottet vill understryka, att utskottet intar en positiv hållning till de framförda önskemålen om ökad decentralisering, vidsträckt tillämpning av beslutsdelegering och stärkt lekmannainflytande inom förvaltningen. Utskottet förutsätter med hänsyn till vad utskottet i det föregående anfört, att möjligheterna att tillgodose berörda önskemål noggrant övervägs av statsmakterna vad gäller förvaltningen som helhet.

dels att utskottet under punkt 1 bort hemställa

1. att riksdagen beslutar att ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1972:290.

Särskilt yttrande

av herrar Nelander (fp) och Molin (fp):

Frågan om decentralisering av statliga förvaltningsuppgifter är av stor principiell räckvidd och har anknytning till många olika områden. En decentralisering av förvaltningsuppgifter från central till regional och lokal nivå har bl. a. betydande regionalpolitiska konsekvenser. Vi vill i detta sammanhang endast redovisa vår allmänna inställning i fråga om decentralisering genom att hänvisa till att folkpartiet i motionen 1972:204 föreslagit, att alla statliga verk och myndigheter, som inte berördes av riksdagens beslut 1971 om utlokalisering, skall ges i uppdrag

att före den 1 januari 1974 inkomma med detaljerade undersökningar av resp. verks möjligheter att under en tioårsperiod decentralisera sin verksamhet i syfte att avsevärt minska personalstyrkan i Stockholm. Motionen har hänvisats till inrikesutskottet (InU 1972:5).

I motionen framhålls att decentraliseringen av arbetsuppgifter till lägre nivåer innebär att länsstyrelser och andra länsmyndigheter samt landstingets förvaltningar i större utsträckning ombesörjer den regionalt inriktade servicen och primärkommunerna den lokalt inriktade. Genom centralt utfärdade generella anvisningar och statsbidragsbestämmelser kan beslutsfattandet decentraliseras utan nämnvärda risker för ojämn kvalitet i serviceutbudet. Där överföring av arbetsuppgifter från centrala till regionala och lokala myndigheter inte är möjlig bör resp. verk undersöka möjligheterna att bygga upp eller utvidga egna regionala och lokala enheter som ersättning för en expanderande central förvaltning. Utöver de anställdas synpunkter och de närdemokratiska skälen måste därvidlag även de ekonomiska konsekvenserna väga tungt. Motionärerna har på detta sätt velat peka på möjligheterna att i ett sammanhang sammanväga de regionalpolitiska, närdemokratiska och ekonomiska aspekterna med frågan om förbättrad effektivitet för resp. förvaltning.